

УДК 342.95

Т.В. Вставська,

аспірант кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка, м. Кропивницький, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена системному аналізу адміністративно-правового регулювання соціального захисту учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції. Розглянуто та охарактеризовано основні нормативно-правові акти, які регулюють соціальний захист зазначеної категорії осіб зокрема, визначено соціальні гарантії учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції на сучасному етапі.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, соціальний захист, соціальні гарантії, антитерористична операція, учасник бойових дій.

Постановка проблеми. Право на соціальний захист — одне із найважливіших та основоположних прав людини, закріплене та гарантоване Конституцією України. Проведення антитерористичної операції, зумовило появу нової для нашої держави категорії осіб, яка підлягає соціальному захисту — учасники бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, надалі учасники бойових дій АТО.

На сучасному етапі для забезпечення реалізації ефективної державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій АТО існує нагальна потреба необхідності зміни існуючої та створення нової системи правових та демократичних нормативно-правових актів, спрямованих на формування цілісного та взаємоузгодженого законодавства щодо соціального захисту учасників бойових дій АТО.

З огляду на зазначене дослідження проблематики адміністративно-право-

вого регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО набуває особливо важливого значення для подальшого вдосконалення чинного законодавства.

Метою статті є загальна характеристика адміністративно-правового регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО на підставі аналізу нормативно-правових актів, які визначають гарантії соціального захисту зазначеної категорії осіб на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше питань. Сучасний стан подій в Україні свідчить, що дослідження адміністративно-правового регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО є одним із актуальних питань сьогодення.

Різноманітним аспектам соціального забезпечення та соціального захисту в Україні присвячені праці вчених І. Арістової, М. Кравченко, С. Кучевської, Н. Мокрицької, В. Москаленко,

С. Пасічніченко, Д. Сковронського, О. Соколенко, В. Сокурєнко, М. Тімофєєвої, О. Шкуропацького та ін.

Окремі правові питання соціального захисту та соціального забезпечення учасників антитерористичної операції були предметом досліджень О. Андрійчука, Є. Ващенко, М. Кравченко, В. Кузнецова, О. Опанасенко, Л. Петрова, Р. Рудь, Д. Чижова та ін. Разом із тим, цілеспрямованого дослідження адміністративно-правового регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО, які ґрунтуються на сучасному законодавстві окремо не проводилось.

Виклад основного матеріалу. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Захист соціальних прав і свобод людини є одним із пріоритетних напрямів правової, демократичної й соціальної держави, яка прагне забезпечити гідний рівень життя своїх громадян.

Загальною декларацією прав людини встановлено, що кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення, здійснення необхідних для підтримання її гідності, вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави [1].

На думку вченого Д.М. Сковронського соціальна держава — це демократична держава, яка здійснює соціальне забезпечення шляхом реалізації активної соціальної політики, що є складовою частиною внутрішньої політики держави, втіленої в ефективних соціальних програмах, проводить правову роботу щодо регулювання соціальних відносин у су-

спільстві в інтересах усіх уразливих соціальних груп, на основі принципів справедливості, соціального партнерства та солідарності усіх членів суспільства [2, с. 223].

Як слушно зауважує І.В. Арістова важливою умовою розбудови соціальної державності в Україні є створення реально діючої системи гарантій та досконалого механізму юридичних засобів здійснення та захисту прав і свобод людини з метою забезпечення фактичної реалізації принципу свободи, соціальної справедливості, рівності та моральності [3, с. 20].

Із прийняттям 14 квітня 2014 року Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» [4] законодавство України, що регламентує соціальний захист осіб, які брали участь в антитерористичній операції перебуває на шляху постійного вдосконалення та адаптації до існуючих сучасних соціально-правових умов.

Досліджуючи сучасний етап розвитку юридичної думки про соціальний захист Н.П. Мокрицька зазначає, що право на соціальний захист є конституційною первинною правовою гарантією, тому визначення соціального захисту через комплекс гарантій є одним із можливих способів зрозуміти зміст законодавчих положень, які в деяких випадках визначають поняття «соціальний захист» [5, с. 50].

Погоджуємось з думкою М.І. Тимофєєвої, що на сьогодні, основною метою соціального захисту є забезпечення виживання соціально-незахищених верств населення та першочерговий захист окремих категорій громадян (військово-службовців, вимушених переселенців, постраждалих та ін.) [6, с. 169].

Звертаючись до Основного Закону слід зазначити, що ст. 17 Конституції України [7] проголошено, що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює правові засади соціального захисту учасників бойових дій АТО є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [8].

Зазначеним законом, передбачено надання ряду пільг учасникам бойових дій АТО, зокрема у медичному забезпеченні та санаторно-курортному лікуванні, пенсійному забезпеченні та оподаткуванні, забезпеченні житлом та земельними ділянками, забезпеченні додатковими трудовими гарантіями тощо.

Отже, загалом чинне законодавство містить значний обсяг соціальних гарантій та пільг для учасників бойових дій АТО. Водночас, комплексний аналіз рівня забезпечення державних гарантій у сфері соціального захисту учасників бойових дій АТО свідчить про наявність проблемних питань та необхідності визначення напрямів подальшого покращення та розвитку системи соціального захисту зазначеної категорії осіб.

В контексті зазначеного, доцільно звернути увагу на опубліковані 1 березня 2017 року Рекомендації парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи», схвалені постановою Верховної Ради України 9 лютого 2017 року [9], надалі Рекомендації, якими визначено, що станом на 1 вересня 2016 року статус учасника бойових дій надано понад 263 тисячам учасників антитерористичної операції.

Зважаючи на значну кількість учасників бойових дій АТО, особливої актуальності набуває питання забезпечення та реалізації, встановлених законодавством соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій АТО, зокрема найбільшою проблематикою виокремлюється сфера забезпечення житлом та земельними ділянками.

Узагальнююча інформація у сфері забезпечення житлом та земельними ділянками учасників бойових дій АТО міститься в Рекомендаціях, якими визначено, що:

— Станом на 1 жовтня 2016 року в черзі на поліпшення житлових умов перебувало 14693 учасників бойових дій, у тому числі з числа учасників антитерористичної операції. У 2016 році сім'ям військовослужбовців розподілено 909 квартир (у 2015 році — 658 квартир) та 93 сім'ям (у 2015 році — 231 сім'ї) виплачена грошова компенсація за належне їм для отримання житло.

— Станом на 1 вересня 2016 року учасникам антитерористичної операції надано у власність 37393 земельні ділянки, загалом до органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади надійшло 167869 заяви учасників антитерористичної операції про отримання земельних ділянок у власність [9].

Серед встановлених законодавством соціальних гарантій учасникам бойових дій АТО, вважаємо звернути увагу на Закон України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» [10], яким передбачена щомісячна виплата цільової грошової допомоги на прожиття учасникам бойових дій в розмірі — 40 гривень, незалежно від розміру пенсій та надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги та пенсії за особливі заслуги перед Україною.

Слід зазначити, що даний розмір цільової грошової допомоги, який виплачується учасникам бойових дій є незмінним з 2004 року.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 року № 656 [11] учасникам бойових дій гарантується найменша пенсійна виплата у розмірі 165 відсотків, виходячи з прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 травня 2017 року становить 2164,80 гривні.

Чинним законодавством також передбачена виплата учасникам бойових дій щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати у 2017 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» [12] в 2017 році розмір зазначеної грошової допомоги становить 1200 гривні.

Досліджуючи адміністративно-правове регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО, особливу увагу звертає на себе аналітична доповідь щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році», якою [13, с. 336] якою констатовано, що для учасників АТО запроваджено низку соціальних пільг але, у сфері соціального забезпечення учасників АТО залишається низка проблем, що потребують негайного вирішення.

З огляду на зазначене, вважаємо слушною думку О.Л. Соколенко, який наголосив, що захист прав людини і громадянина розуміють, як одну з невідмінних ознак сучасної держави, при цьому забезпечення реальності таких прав є своєрідним індикатором сталості й зрілості такої держави. Така позиція є результатом поступового становлення державно-правових поглядів у напрямі визнання людини, її прав, свобод і законних інтересів найвищою соціальною цінністю, орієнтиром у діяльності держави й усіх суспільних інститутів [14, с. 69-70].

Висновки. Слід констатувати що комплексний аналіз забезпечення соціального захисту учасників бойових дій АТО свідчить про відсутність системного підходу до формування соціальних пільг та гарантій учасникам бойових дій АТО. На сьогодні, окремі норми та нормативно-правові акти через застарілість та неефективність діючих механізмів їх реалізації носять декларативний характер, що призводить до фрагментарного вирішення проблем учасників бойових дій АТО та неможливості реалізації даною категорією осіб, встановлених законодавством соціальних пільг та гарантій.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання соціального захисту учасників бойових дій АТО в Україні на сучасному етапі перебуває на стадії становлення та розвитку, тривають активні пошуки оптимального покращення системи соціального захисту учасників бойових дій АТО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Сковронський Д.М. Ідея та визначення соціальної держави у історіографічному аспекті / Д.М. Сковронський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2015. – № 825. – С. 217-223.
3. Арістова І.В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення / І.В. Арістова // Форум права. – 2006. – № 2. – С. 18-21.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України № 405 від 14 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>
5. Мокрицька Н.П. Сучасний етап розвитку юридичної думки про соціальний захист / Н.П. Мокрицька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки. – 2015. – № 5. – С. 48-51.
6. Тимофеева М.І. Сутність соціального захисту населення / М.І. Тимофеева // Вісник Східноукраїнського національного університету «Львівська імені Володимира Даля. – 2016. – № 6. – С. 169-174.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/page3>.
9. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи», схвалені постановою Верховної Ради України від 9 лютого 2017 року № 1843-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1843-19>.
10. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни: Закон України від 16 березня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1603-15>.
11. Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії інвалідам війни та учасникам бойових дій: постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 року № 656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/656-2010-%D0%BF>.
12. Деякі питання виплати у 2017 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань»: постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249889690>.
13. Аналітична доповідь щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/poslanya_new-cc2e3.pdf.
14. Соколенко О.Л. Теоретичні засади захисту прав громадян у демократичній, соціальної, правовій державі / О.Л. Соколенко // Право і Безпека. – 2012. – № 3. – С. 69-74.

Вставская Т.В.

Административно-правовое регулирование социальной защиты участников боевых действий, которые принимали участие в антитеррористической операции.

Аннотация. Статья посвящена системному анализу административно-правового регулирования социальной защиты участников боевых действий, которые принимали участие в антитеррористической операции. Рассмотрены и охарактеризованы основные нормативно-правовые акты, которые регулируют социальную защиту данной категории лиц в частности, определены социальные гарантии участников боевых действий, которые принимали участие в антитеррористической операции на современном этапе.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, социальная защита, социальные гарантии, антитеррористическая операция, участник боевых действий.

T. Vstavska

Administrative-legal regulation of social protection of combatants who participated in the antiterrorist operation.

Summary. The article is devoted to a systematic analysis of administrative-legal regulation of social protection of combatants who participated in the antiterrorist operation. The main normative-legal acts which regulate social protection of this category of persons are considered and described, the social guarantees of combatants who participated in the antiterrorist operation at the present stage are defined.

Keywords: administrative-legal regulation, social protection, social guarantees, antiterrorist operation, combatant.

